

Sarracenia 'KateTMina', aneb 'Jlecht'á'ně-, káTMá-á¼eně- a kultivace rostlin masoá¼

PáTMá-spávek páTMidal Radek Kastner

[12.10.2013]

Aktualizováno [01.01.2014]

Jan Fiebinger

Nedávno jsem na internetu našel velice zajímavé články
o této nádherné květině. Zajímavé bylo hlavně díky tomu, že 'KateTMina' je jirák-
veřejnosti známá jako páTMedstavitel tzv. "žebotnické" forem, "ili hybrid".

Abych ukolil svou laickou zvědavost poprosil jsem
svého páTMá-tele Mirka Srbu o zodpovězení pár svých otázek týkajících se tohoto
tématu a protože byly jeho odpovědi zajímavé, dohodly jsme se, že se
s nimi s vámi poděláme.

Mirek Srba s rodinou

1) Pan

Studnička ve svém článku uvádí, že "KateTMina" je originální kultivar
záskaně opylením druhů Sarracenia x
mitchelliana (tj. S. leucophylla x S. purpurea) společně s S. leucophylla. Toto opylení bylo
provedeno již v roce 1996. Díky 6 letu dospělosti, ze semen se
vyberou nejlepší (nejtypičtější - zástupci) a ti se pak dále 3 roky množily
délkem. Tito "oddělení - potomci" se pak cca rok popisují dle
mezinárodních pravidel a teprve potom je možno předat o uznání a registraci
nového kultivaru. Je toto běžný postup páTMi snahách o
"vytvoření" nových kultivarů?

Á

Vá podstatě

ano. Podrobnosti páTMá-bu každého kultivaru se trochu liší - v závislosti na
složitosti páTMstelského zájmu a jeho žlechtele. Ale zpravidla je postup
stejný: například "opylení - roky páTMstelského pachtání - selekce" a
v páTMá-pádě že se něco kloudného záskalo, pak následuje páTMrování.

Á

2) Děle

je KateTMina tak vyjme? Máme na mysli vyjme pro laickou
veřejnost, pro botaniky, pro sběráky, či snad má vyjme vlastní (páTMstební-
podmínky, zřejmě sobě, specifické roky a pod.)

Á

Kultivar Sarracenia

â€šKate™inaâ€˜ je atraktivnĀ- tĀ-m, Ā¾e tvarem IĀĀek, zĀĵkladnĀ-m zbarvenĀ-m a celkovĀ½m vzrĀ-stem se blĀ-Ā¾Ā- botanickĀ© Sarracenia leucophylla, pouze sĀ tĀ-m rozdĀ-lem, Ā¾e je zcela pĀ™ekryta ploĀĵnĀ½m Ā•ervenĀ½m zbarvenĀ-m.

3) Je

takovĀ½ch registrovanĀ½ch kultivarĀ- vĀ-c a S. â€šKate™inaâ€˜ se stala znĀĵmou jen dĀ-ky svĀ©mu pojmenovĀĵnĀ-, nebo je to spĀ-Ā je vyĀ-mka a novĀ½ch kultivarĀ- vĀĵeobecnĀĵ uznĀĵvanĀ½ch je mĀĵlo? MĀĵm pocit Ā¾e "kĀ™Ā-Ā¾encĀ-" je bezpĀ•et, ale Ā™ĀĵdnĀ½ch kultivarĀ- mĀĵlo pro svou nĀĵiroĀ•nost - tedy dĀ-ky tĀ© sloĀ¾itĀ© a Ā•asovĀĵ nĀĵiroĀ•nĀ© procedĀ-Ā™e.

To

je hodnĀĵ zajĀ-mavĀĵ otĀĵzka a mĀĵ mnoho rovin. VĀĵeobecnĀĵ uznĀĵvanĀ½ch kultivarĀ- Āĵĵirlic â€˜ tj. Ā™ĀĵdnĀĵ registrovanĀ½ch je vĀ souĀ•asnĀ© dobĀĵ nĀĵco pĀ™es 100. VĀ porovnĀĵnĀ- sĀ astronomickĀ½m poĀ•tem hybridnĀ-ch a jinak vyĀĵlechnĀ½ch Āĵĵirlic je to vĀĵak mĀĵlo.

NemyslĀ-m

si ale, Ā¾e by tĀ-m dĀ- vodem byla sloĀ¾itost a Ā•asovĀĵ nĀĵiroĀ•nost registraĀ•nĀ-ho Ā™Ā-zenĀ-. Jako pĀ™Ā-Āĵinu nĀ-zkĀ©ho poĀ•tu Ā™ĀĵdnĀĵ registrovanĀ½ch kultivarĀ- spatĀ™uji lidskou lenost a neznalost pĀ™Ā-sluĀĵnĀ½ch pravidel. Registrace kultivarĀ- masoĀ¾ravek je totiĀ¾ vĀ souĀ•asnĀ© dobĀĵ a Ā¾ nebezpeĀ•nĀĵ jednoduchĀĵ. PĀ™esto je vĀ½slednĀĵ realita takovĀĵ, Ā¾e mnoho pĀ•stitelĀ- po celĀ©m svĀĵtĀĵ pojmenovĀĵvĀĵ svĀ© vĀ½pĀ•stky a nĀĵslednĀĵ je vypouĀĵtĀ- do obĀĵhu bez jakĀ©koliv registrace. Takto pojmenovanĀ½ch, ale neregistrovanĀ½ch vĀ½pĀ•stĀĵ jsou vĀ obĀĵhu stovky.

DruhĀĵ

rovina je uvedenĀ- kultivaru do â€žĀ¾ivotaâ€œ, nebo chceme-li do zahradnickĀ© praxe. A to uĀ¾ nutnĀĵ nezĀĵleĀ¾Ā- na kvalitĀĵ rostliny, ale Ā•asto je Ā•spĀĵch dĀĵn vyloĀ¾enĀĵ politicko-komerĀ•nĀ- lobby. NapĀ™Ā-klad S. â€šKate™inaâ€˜ se u nĀĵs stala znĀĵmou dĀ-ky propagaĀ•nĀ-m aktivitĀĵm botanickĀ© zahrady vĀ Liberci, odkud pochĀĵzĀ-.

VĀ zahraniĀ•Ā- jsou vĀĵak pĀ•stovĀĵiny 2-3 velmi podobnĀ© klony, kterĀ© jsou do obĀĵhu tlaĀ•eny velkĀ½mi zahradnickĀ½mi konsorcii po tisĀ-cĀ-ch, sĀ pĀ™Ā-sluĀĵnou reklamou. Proto si troufnu Ā™Ā-ci, Ā¾e je vĀ zahraniĀ•Ā- S. â€šKate™inaâ€˜ spĀ-Ā je popelkou. A to i pĀ™esto, Ā¾e ze vĀĵech podobnĀ½ch kultivarĀ- mĀĵ nejvyĀĵĀĵ- IĀĀky. Naproti tomu druhĀ½ ĀĵĵirlicovĀ½ kultivar pana Dr. StudniĀ•ky S.

â€šSorrowâ€˜ je u nĀĵs tĀ©mĀĵĀ™ neznĀĵmĀ½, ale vĀ zahraniĀ•Ā- je vyvaĀ¾ovĀĵin zlatem. SvĀ½m vzhledem je skuteĀ•nĀĵ unikĀĵtnĀ- a â€žprĀ-myslovĀĵ tlaĀ•enouâ€œ obdoba nemĀĵ (zatĀ-m).Ā MoĀ¾nĀĵ lepĀĵĀ-m pĀ™Ā-klĀĵ jsou

dva kultivary IĀĀkovek â€˜ Nepenthes â€šBloody Maryâ€˜ a Nepenthes â€šSingapore Garden Techâ€˜. PrvnĀ- znĀĵ asi kaĀ¾dĀ½ a tu druhou? ObĀĵ rostliny jsou si mimoĀ™ĀĵdnĀĵ podobnĀ© a troufnu si Ā™Ā-ci, Ā¾e by je vĀĵĀĵina laikĀ- od sebe nepoznala. PrvnĀ- vznikla kĀ™Ā-Ā¾enĀ-m N. sibuyanensis x ampullaria â€žRedâ€œ a druhĀĵ N. ventricosa x ampullaria â€žRedâ€œ.Ā

PrvnĀ- je proto trochu robustnĀĵĀĵĀ-, ale tvoĀ™Ā- mĀ©nĀĵ IĀĀek, druhĀĵ je troĀĵku gracilnĀĵĀĵĀ- a tvoĀ™Ā- vĀ-ce IĀĀek, ale rozdĀ-ly jsou opravdu jen tĀĵko znatelnĀ©. DĀ-ky tomu, Ā¾e je ale N. â€šSingapore Garden Techâ€˜ odvozena zĀ N. ventricosa je vdĀĵĀĵĀĵĀ- a dokĀĵĀ¾e excelovat i vĀ suĀĵĀĵĀ-ch podmĀ-nĀĵch. Pro domĀĵcĀ- pĀ•stĀĵnĀ- je tedy urĀ•itĀĵ vhodnĀĵĀĵĀ-. Za kultivarem N. â€šBloody Maryâ€˜ ale stojĀ- silnĀĵ HolandsĀĵ lobby a proto vĀ Ā¾ebĀ™Ā-Ā•ku popularity jednoznaĀ•nĀĵ vĀ-tĀĵzĀ- nad odolnĀĵĀĵĀ-m kultivarem.

Á

A toho se pak téměř každý jeví právní-ochrana kultivarů. Jedna věc je vlastně- Á™ÁjnÁ registrace kultivarů. DÁle má-Á%e má-t kultivar rÁ-znou ÁroveÁ prÁvnÁ- ochrany, což je vÁ podstatÁ klasickÁ© patentovÁ© Á™Á-zenÁ-. A vÁ½sledkem je buÁ• situace, Á%e kultivar má-Á%e komerÁ•nÁ mnoÁ%it jen majitel licence, tj. pÁ-vodnÁ- Álechtitel, nebo ten kdo si tu licenci za tÁ-Á%kÁ© â€žloveâ€œ koupÁ-. To je tÁ™eba pÁ™Á-pad prÁvÁ Nepenthes â€šBloody Maryâ€™. A nebo kultivar má-Á%e mnoÁ%it vÁ-ce zahradnictvÁ-, kterÁ© pak odVÁdÁ-jÁ- podÁ-l zÁ trÁ%by majiteli licence. ZÁleÁ%Á- na konkrÁtnÁ-ch smluvnÁ-ch podmÁ-nkÁ-ch. PrÁvnÁ- ochranu máj ale jen naprostÁ© minimum kultivarů masoÁ%avek a vÁ-tÁjinou se to tÁ½kÁj prÁvÁ tÁ-ch, kterÁ© hrnou zahraniÁ•nÁ- konsorcia po tisÁ-sÁ-ch. TakÁ%e pokud vÁ-m, ani S. â€šKateÁ™inaâ€™ nenÁ- prÁvnÁ- chrÁjnÁ-na. A ani jÁj jsem u svÁ½ch kultivarů prÁvnÁ- ochranu nesjednÁjval. VÁ½sledky svÁ© ÁlechtitelskÁ© prájce spÁ-Áj vnÁ-mÁjím jako pÁ™Á-spÁ-vek celosvÁ-tovÁ© pÁ-stitelskÁ© komunitÁ.

Sarracenia â€šKateÁ™inaâ€™ Á Á

Á

4) Ve svÁ© sbÁ-rce "KateÁ™inu" májÁj a dokonce ji májÁj i v nabÁ-dce. Jak moc se pÁ©Á-e o ni liÁjÁ- od ostatnÁ-ch Ájpirlic? Máj nÁ-jakÁ© extra poÁ%adavky?

ZvlÁjÁtnÁ- poÁ%adavky pro pÁ-stovÁjnÁ- tento kultivar nemÁj, což je jedinÁ- dobÁ™e.

Á

5) VÁ-m, Á%e Ty sÁjm májÁj taky páj r vyÁlechtÁ-nÁ½ch kÁ™Á-Á%encÁ-. ZkouÁjel jsi takÁ© nÁ-jakÁ© registrovat? Resp. absolvovat tu bezmÁjla desetiletou proceduru s popisem a identifikacÁ- novÁ©ho?Á

Ona ta â€ždesetiletÁ- proceduraâ€œ je takovÁj zkratka do Á•ÁjnÁ- a na informaÁ•nÁ- tabule vÁ botanickÁ© zahradÁ-, aby si bÁ-Á%nÁ½ nÁjvÁjtÁ-vnÁ-k uvÁ-domil, Á%e máj pÁ™ed sebou nÁ-co vÁ½jimeÁ•nÁ©ho a Á%e kvalitnÁ- vÁ½pÁ-stky jako S. â€šKateÁ™inaâ€™ nepadajÁ- zÁ nebe a nebo jsou jako rajÁ•ata, kterÁj na jaÁ™e zaseju a vÁ lÁ-tÁ- sklidÁ-m. Pan Dr. StudniÁ•ka máj dar ve zkratce upoutat pozornost laika na rostlinu, kterÁj je skuteÁ•nÁ- nÁ-Á-Á-m zajÁ-mavÁj.

Ale pro potřeby věce zainteresovaných je vhodné blíže celou věc vysvětlit. Sama registrace není - tak drasticky dlouhá. Zpravidla to trvá kolem půl roku, hlavně v závislosti na tom, jak moc jsou vytvářeni správcí registru svázm civilním povoláním. Oficiálně registrace je vlastně jen jakousi korunovací - předchozí práce. Rok před práva semen, 4 až 5 let představení, selekce nejlepších jedinců, 3 roky množení, rok registrace ... a jsme na těch deseti letech.

Zde skutečně platí pravidlo účinnost ráže
představu - své první káence jsem dělával v době, kdy jsem nastupoval na gymnázium. Představa, že v 2. sledku své práce "dospívá rostlina" budu mít v době maturity se zdála být jen leně. Ale dnes už to tak nevnímám. Každá 2. rok seju semena, každá 2. rok selektuji nově v 2. bří a mezi tím každá 2. týden předesazují zná staré v 2. sevy. A to je v 2. voj jednoho konkrétního káence - trvá 5 let už v 2. bec neám. A když uznám za vhodné, tak některé v 2. předstky registruji jako plnohodnotný kultivar.

Â Â Â Â Â Â Â Â Â Â

Ale předtím hlavně otázkou... Ano, registroval jsem už jednu mucholapku "Dionaea esková granát" a potom dvě: Āpirlice Sarracenia esková emysl Otakar I. a S. esková Rudolf II. V 2. tčto 2. dnech probáhl registrace dvou dalších mucholapkových kultivarů. Během zimy bych pak chtěl zaregistrovat jednu další Āpirlici. Dále mám ve sbírce předipraveno kolem 10 dalších eskových kultivarů. S jejich registrací čekám předdevámi na to, až je namnoám, abych je po registraci byl schopen poskytnout předstelské vejnosti. Je neestná vyhlásit nový kultivar a pak na jedině kytce sedět jako ába na prameni.

Â

Â Dionaea esková granát (Dionaea Bohemian Garnet)

6) Kdy se zaám s káením - má předstítel určitě vizi - co se vlastně, nároční a vzhledu týká. Jak se v 2. jinou v 2. sledky liší - od předvodných představ? Nebo se v 2. sledky "předizpá sobě" představám onou nelostnou separací - dospívá rostlin?

Â

Hm... Záleá na předvodných představách lechtitele (-). Áda předstítel, kteá - dnes v zahraničí - zaám - najá - se lechtěním MR projevují - předekvapen - z v 2. sledk svá 2. pokus - v 2. jinou spá - je negativní. Není - to tím, že by rostliny esková ekvapovaly, ale spá - je tím, že lidské představy byly mimo realitu. Když jsem ve svá 2. 11 letech začal uvaovat před o káením - Āpirlic, má jsem tak

Ā

NĀ› kterĀ© kultivary lze geneticky ustĀ› lit, u vĀ› tĀ› jiny je to ale nereĀ› lnĀ› 1/2 cĀ›-l. A pĀ™ edevĀ› Ā›-m je dobrĀ© Ā› si uvĀ› domit, Ā› e to ani nenĀ›- potĀ™ eba. Ā› adu kultivarĀ› si cenĀ›-me prĀ› vĀ› proto, Ā› e spojijĀ›- vlastnosti obou rodiĀ›•Ā› Ā›“ majĀ›- vysokĀ› 1/2 stupeĀ› heteroze (namĀ›-chĀ›jnĀ›- alel). Aby byl kultivar geneticky stabilnĀ›- a mohl se mnoĀ› 3/4 it semeny, musĀ›- mĀ›-t stupeĀ› heteroze naopak co nejmenĀ› Ā›-. Ale heteroznĀ›- Ā›“ Ā› žnamĀ›-chanĀ› Ā›œ kombinace se nĀ›jm Ā›-asto buĀ›• lĀ›-bĀ›-, nebo nĀ›jm pĀ™ inĀ› Ā› Ā›- hospodĀ› Ā™ skĀ› 1/2 uĀ› 3/4 itek vĀ› podobĀ› rychlejĀ› Ā›-ho rĀ›-stu nebo odolnosti proti chorobĀ›jm. A to Ā› e nelze takovĀ› 1/2 cennĀ› 1/2 kultivar pĀ™ esĀ›vat semeny nemusĀ›- bĀ› 1/2 t nutnĀ› pĀ™ ekĀ› Ā› 3/4 kou. SouĀ› Ā› stĀ›- registrace kaĀ› 3/4 dĀ© ho kultivaru je tĀ© Ā› 3/4 doporuĀ› enĀ› 1/2 zpĀ› sob mnoĀ› 3/4 enĀ›-, kterĀ› 1/2 zaruĀ› uje uchovĀ›jnĀ›- kĀ› 1/2 Ā› enĀ› 1/2 ch vlastnostĀ›- kultivaru. VegetativnĀ›- rozmnoĀ› 3/4 ovĀ›jnĀ›- vĀ› praxi pĀ™ evaĀ› 3/4 uje. PodĀ›-vejme se napĀ™ Ā›-klad na kultivary (= odrĀ› dy) ovocnĀ› 1/2 ch stromĀ›. VĀ› jechny mnoĀ› 3/4 Ā›-me vegetativnĀ›, oĀ›•kovĀ›jnĀ›-m nebo roubovĀ›jnĀ›-m a nikdo neuvaĀ› 3/4 uje o jejich vĀ› 1/2 sevech. OdrĀ› dy brambor rovnĀ› Ā› 3/4 mnoĀ› 3/4 Ā›-me vegetativnĀ›, hlĀ›-zami. Kosatce, lilie, tulipĀ›jny...

DalĀ› Ā›-

zajĀ›-mavĀ› 1/2 pĀ™ Ā›-klad nĀ›jm ukazuje zelinĀ› Ā™ skĀ› j praxe. PĀ™ i jarnĀ›-ch nĀ›jkupech semen rajĀ›•at, okurek a dalĀ› Ā›- zeleniny se Ā›-asto setkĀ› vĀ› jme sĀ› odrĀ› dami oznaĀ› enĀ› 1/2 mi jako napĀ™. Ā›š Start F1 Ā›, Ā›š Regina F1 Ā› apod. Jsou to geneticky nestabilnĀ›- kultivary, kterĀ© jsou ale charakterizovĀ›jny jako vĀ› 1/2 sledek kĀ™ Ā›-Ā› enĀ›- urĀ›•itĀ› 1/2 ch rodiĀ›•Ā›. Tyto kultivary jsou tedy udrĀ› 3/4 ovĀ›jny vĀ› podobĀ› dvojice mateĀ™ skĀ› 1/2 ch liniĀ›-Ā› a semenĀ› Ā™ skĀ© firmy je pĀ™ ipravujĀ›- kaĀ› 3/4 znovu pĀ™ edepsanĀ› 1/2 m kĀ™ Ā›-Ā› enĀ›-m vĀ› 1/2 chozĀ›-ho materiĀ›jlu. Tento postup se takĀ© hojnĀ› uplatĀ› uje vĀ› produkci kukuĀ™ ice. U Ā›pirlic by takto Ā›jel pĀ™ ipravovat kultivar *Sarracenia Ā›š John SmithĀ›*, kterĀ› 1/2 je definovĀ›jn jako celoĀ›•ervenĀ›j *S. x catesbaei* sĀ› inverznĀ›-, tj. Ā› 3/4 lutou Ā› 3/4 ilnatinou. Zjistil jsem, Ā› e takovĀ© rostliny vznikajĀ›- kĀ™ Ā›-Ā› enĀ›-m mĀ› 1/2 ch sbĀ›-rkovĀ› 1/2 ch klonĀ› *S. purpurea* ssp. *venosa* PV1 a *S. flava* var. *maxima* F53.

SĀ› geneticky stabilnĀ›-mi kultivary se setkĀ› vĀ› jme vĀ› podstatĀ› pouze u okrasnĀ› 1/2 ch letniĀ›•ek, nebo jednoletĀ› 1/2 ch zemĀ› dĀ› Ā› skĀ› 1/2 ch plodin, pokud se zrovna nejednĀ›j o F1 odrĀ› dy.

9) DĀ›-ky moc

za vyĀ›erpĀ›jvajĀ›-cĀ›- odpovĀ› di!

Bylo mi

poteĀ›jenĀ›-m. Jeden nĀ›jmĀ›t zĀ›jvĀ›rem: celoĀ›•ervenou *S. leucopylla* (= *S. Ā›š KateĀ™ inaĀ›*) uĀ› 3/4 mĀ›jme.Ā› Ale co takovĀ›j bĀ›-lĀ›j *S. purpurea*?Ā›